

prof. dr hab. Alfred Janc

Od kilkudziesięciu lat Europa zmienia się zarówno w sferze polityki, jak i gospodarki. W tych intensywnych przeobrażeniach, skutkujących historycznymi, głębokimi zmianami, prowadzącymi do integracji gospodarek i systemów politycznych, widziano sposób na przeciwstawienie się procesom „eurosklerozy”. Rozbudowywano – w nawiązaniu do idei integracyjnych m.in. Schumana i Adenauera – formuły mierników i miar integracji oraz zestawy kryteriów konwergencji. W kolejno realizowanych etapach, Europa – integrując swoje relatywnie niewielkie gospodarstwa narodowe, rynki lokalne i instytucje krajowe – tworzyła warunki do przeciwstawienia Starego Kontynentu rozwijającym się potęgom ekonomicznym Ameryki Północnej i Azji Dalekowschodniej.

Procesy integracyjne nie mogły i nie mogą pomijać rozwiązań odnoszących się do pieniądza, polityki pieniężnej, pośrednictwa finansowego, czy wspólnych instytucji finansowych. Stopniowo w krajach Unii Europejskiej – z jednej strony realizując harmonogram integracji, a z drugiej odpowiadając na wyzwania wynikające m.in. z takich zjawisk i procesów, jak globalizacja czy internacjonalizacja – rozwiązywano problemy odnoszące się do kwestii finansowych. Wspólny rynek dóbr realnych zyskiwał swoje alter ego w rynku finansowym, a pośrednictwo finansowe w Unii Europejskiej zaczynało wypełniać swe funkcje na zintegrowanym rynku obejmującym znaczną część Europy.

Teraz, z Europą już zintegrowanej „piętnastki” integruje swoje systemy gospodarcze, a wraz z nimi stopniowo systemy polityczne, osiem krajów Europy Wschodniej i Środkowej, łącznie z Polską, największą spośród nich. Proces integracji dotyczy również systemów bankowych. Bankowość w Polsce, ale także w Estonii, Łotwie, Litwie, Czechach, na Słowacji, w Słowenii i na Węgrzech, miała zaledwie kilkanaście lat na poddanie się procesom transformacyjnym, w rezultacie których mógłby zostać nadrobiony dystans do systemów rozwiniętych.

Początek reform w poszczególnych narodowych systemach bankowych krajów Europy Środkowej i Wschodniej był oczywiście inny. W niektórych krajach, takich jak Polska, czy Węgry, reformy gospodarek rozpoczęły się już w latach 80. lub na przełomie lat 80. i 90. XX wieku. Niektóre kraje musiały czekać na wydarzenia polityczne warunkujące odwilż. Tak było np. w byłych republikach radzieckich. Różne były także koleje podejmowanych reform i sposoby radzenia sobie ze spuścizną po gospodarce centralnie planowanej. Nadrobienie zaległości i dorównanie systemom rozwiniętym stanowiło wszakże warunek konieczny konkretyzowania ustaleń integracyjnych. Kilkuletni, konsekwentny dorobek transformowanych systemów bankowych, współtworzących systemy gospodarcze sporej grupy krajów postsocjalistycznych, doprowadza je do włączenia w struktury Unii Europejskiej. Akcesja jest zaledwie początkiem nowej drogi, jednak wieńczy jednocześnie drogę już przebytą, akceptując dokonania okresu transformacji.

Modelowe rozwiązania odnoszące się do pośrednictwa finansowego, instytucji kredytowych, polityki pieniężnej, instytucji banku centralnego, a wreszcie wspólnego pieniądza, sprawnie wprowadzane w praktyce, były jednocześnie warunkiem sukcesu integracyjnego i jego rezultatem. W krótkim czasie, jaki dano transformującym się systemom narodowym, stworzono wszelkie przesłanki harmonizacji systemów bankowych w znacznej części Europy. Tym samym w najbliższych dekadach XXI wieku staje się możliwe kontynuowanie procesów umożliwiających m.in. wykorzystanie efektów synergii w ramach jednolitego obszaru finansowego, tak ważne dla Europy poszukującej właściwej dla siebie pozycji konkurencyjnej w skali globalnej.

Nie jest łatwo przewidzieć ani kresu, ani tym bardziej daty zakończenia tych procesów. Początek XXI wieku dostarczał będzie zarówno pierwszych pozytywnych skutków, jak i kolejnych wyzwań. Zarówno w nauce, jak i w praktyce formułowane były i są prognozy dotyczące przyszłych wydarzeń. Najpoważniejsze rekomendacje, odnoszące się do udoskonalenia procesów i infrastruktury integracyjnej, zawarte są m.in. w tzw. Raporcie Mędrców (Wise Men Report), w raportach Grupy Giovanniniego, a także w rekomendacjach Grupy Trzydziestu (G30). Cele stawiane przed adresatami tych raportów i rekomendacji są różne: od dalszej harmonizacji rynków i redukcji kosztów wymiany handlowej między podmiotami z różnych krajów, po próby uzyskania dla Europy korzystnej pozycji w skali globalnej. We wszystkich tych raportach i projekcjach poczesne miejsce zajmuje jednak pośrednictwo finansowe, sektor finansowy i bankowość.

prof. dr hab. Alfred Janc
Katedra Bankowości
Akademia Ekonomiczna w Poznaniu